

ОЛГАРХІЧНІ АВТОРИТАРНІ ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ

Політичний режим є одним із найважливіших атрибутів сучасної держави. Від того який саме режим панує в державі залежить те, яким чином відбуваються суспільно-політичні та соціально-економічні процеси, об'єктивується особливість та повнота реалізації більшості конституційно-правових гарантій розвитку людини і громадянина. Політичний режим це один із елементів існування політичних еліт, від його реалізації залежить характер політичної боротьби.

Авторитаризм – це широкий спектр різноманітних систем, що забезпечують володарювання однієї людини чи групи осіб за мінімальної участі керованих суб'єктів та їх беззаперечне підпорядкування, яке не виключає можливості існування внутрішньої автономії. На відміну від тоталітаризму, авторитарний політичний режим допускає існування обмеженого плюралізму [1, с. 332] в різних суспільних сферах, погоджується з існуванням окремих елементів демократії, таких як парламентські вибори, багатопартійність. Проте його сутнісними ознаками залишається щоденна загроза репресій, використання армії та каральних органів. В сучасних умовах, коли демократія офіційно декларується надбанням майже всіх країн світу, відмінності між нею та авторитаризмом дещо стираються, адже теперішні авторитарні режими суттєво відрізняються від попередніх та набувають окремих демократичних рис. За таких умов авторитарними називають переважно персоніфіковані режими, домінуючі ознаки яких у вигляді особистої диктатури є найбільш помітною формою прояву. Особиста влада може бути як повною, так і частково обмеженою, наприклад, парламентом або механізмом колегіального керівництва.

Авторитарний режим панує в таких країнах світу, як Росія та Китай, а також Білорусь. Він завжди пов'язаний із політичним лідерством [1, с. 90], із особою правителя, його особистісними якостями та досвідом, здатністю приймати вольові рішення та нести відповідальність за їх реалізацію. На рівні суспільної свідомості це дає змогу позбутися суспільству тягаря відповідальності за власний цивілізаційний вибір, що існує та є традиційним в тих державах де було імперське минуле та низький рівень політичної та правової культури. Авторитарний стиль управління напругу формується під тиском та впливом особистісних якостей одного управителя, який на свій розум, свої погляди та у своїй манері організує всі інші суспільні процеси в державі. Влада за авторитаризму сконцентрована в руках правлячої еліти, виборча система пристосована до рішень виконавчої влади, демократичні принципи не є абсолютною цінністю, значний обсяг влади перебуває в руках силових структур.

Країнам з авторитарними режимами властива, зокрема, заборона або суттєве обмеження діяльності опозиції [2, с. 87]; ліквідація центральних та місцевих представницьких органів або їх перетворення на маріонеткові; відмова від принципу розподілу влади, суттєве посилення ролі виконавчої влади, зосередження повноважень по управлінню державою в руках легітимного або нелегітимного глави держави чи уряду, відмова від принципів конституційності та законності, широке застосування каральних заходів проти опозиції і відповідне зростання репресивного апарату. Важливо підкреслити, що наявність у країні демократичних інститутів та процедур широко використовується в державах з авторитарними чи напівавторитарними режимами для маскування їхньої справжньої суті. Також відокремлюють «гібридні режими», які не досягають навіть мінімального рівня демократії, проте відрізняються від класичного авторитаризму. Такі режими знаходяться на розмитій межі між виборчою демократією та конкурентним авторитаризмом. Класифікація авторитарних режимів може здійснюватися за різними критеріями, зокрема, характером правлячої еліти, способом легітимації, ідеологічною спрямованістю тощо. Важливим критерієм їх типології є фактичний рівень дотримання прав і свобод людини. За цією ознакою їх можна поділити на помірковані, у які певною мірою проникає демократія і законність (Венесуела, Вірменія, Танзанія, Албанія тощо), та жорсткі, які не рахуються із правами людей, придушуючи опозицію.

Авторитарний режим як такий не сприймається більшістю країн світу, оскільки характеризується нестабільним, нетранспарентним та непрогнозованим розвитком соціально-економічних та суспільно-політичних процесів. До того ж, авторитаризм не претендує на політичний контроль за всіма сферами життя суспільства. Забезпечуючи будь-яким шляхом, в тому числі і прямим насильством, політичну владу, авторитарний режим не втручається в ті сфери, що не пов'язані безпосередньо з політикою. Для нього характерне роздержавлення, дератизація економіки, культури, соціальної сфери. І хоча держава може активно впливати на стратегію економічного розвитку і проводити досить активну соціальну політику, механізми ринкового саморегулювання при цьому не руйнуються. Переважна більшість сучасних авторитарних режимів – це мусульманські держави (Іран, Лівія, Єгипет), так звані соціалістичні (комуністичні) країни (КНР, КНДР, Куба), традиційні монархії (Бутан) або ж неідеологічні військові диктатури. За соціальним змістом авторитарні режими можуть мати як консервативно-стабілізуючу (М'янма, Іран, Судан), так і модернізаторську спрямованість (Марокко, Пакистан).

Висновок. Провідною тенденцією політико-правового розвитку сучасного світу є демократизація політичних систем держав та поступове зменшення кількості недемократичних режимів, включаючи авторитарні, які значною мірою дискредитували себе в очах світової громадськості, що, однак, не означає неможливості збереження або навіть посилення авторитарних тенденцій у деяких регіонах планети (арабські країни Близького Сходу, Центральна Азія, Африка) чи в окремих державах (Росія, Білорусь, Венесуела).

Список використаних джерел

1. Муляр В.І. Політологія. Курс лекцій . К., 2003. 356 с.
2. Юрій М.Ф. Основи політології: навч. посібник . К., 2003. 340 с.
3. Шипунов Г. Авторитарний політичний режим: теоретико-методологічні підходи до визначення. Вісник Львівського університету. Вип. 5, 2014. 329–338 с.